

‘Werom nei It Wytfean’

‘Werom nei It Wytfean’

Het levensverhaal van de
doopsgezinde familie Oosterhof

Kees Oosterhof
Pieter Oosterhof

Auteurs: Pieter Oosterhof & Kees Oosterhof

ISBN hardcover: 9789465540962

ISBN paperback: 9789465544311

ISBN e-book: 9789465544328

Tweede druk: september 2026

© Pieter en Kees Oosterhof

Uitgeefplatform: Brave New Books

De samenstellers houden zich aanbevolen voor aanvullingen en/of verbeteringen.

Graag uw email naar penkoosterhofboek@outlook.com.

Niets uit deze uitgave mag worden veeleuhuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de samenstellers.

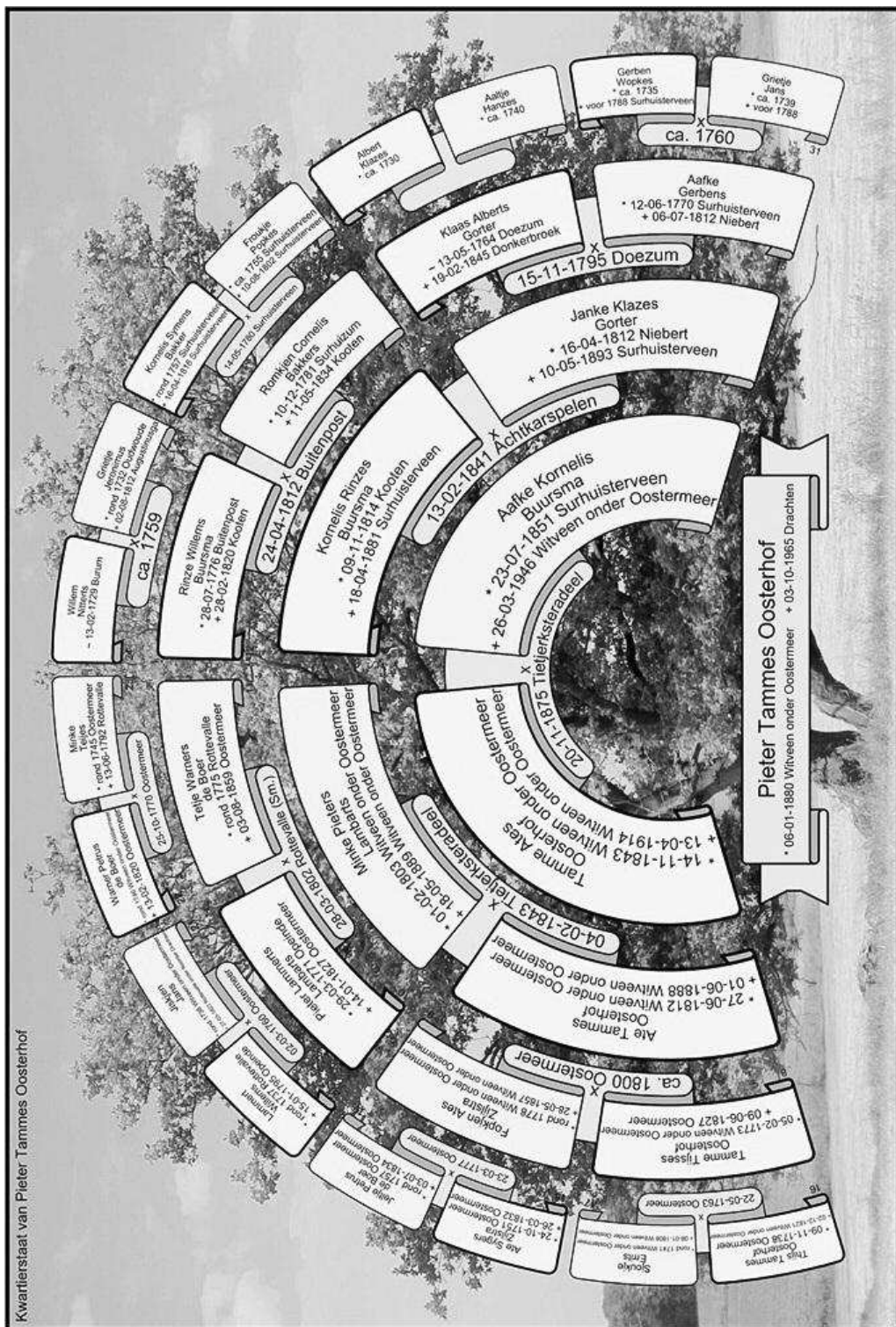
De nummers tussen haken ^[99] verwijzen naar hoofdstuk “Noten”.

Kwartierstaat van Pieter Tammes Oosterhof

(C) Martinus Jongsma, martinus.jongsma@hetnet.nl PRO-GEN

Kwartierstaat van Hiltje Gjalts Lindeboom

(C) Martinus Jongsma, martinus.jongsma@hetnet.nl PRO-GEN

INHOUDSOPGAVE

1	INLEIDING	10
2	TEVREDENHEID	13
3	ONTWIKKELINGEN TUSSEN 1880 EN 1985	14
3.1	Inleiding	14
3.2	Wat gebeurde er internationaal en nationaal tussen 1880 en 1985?	14
3.2.1	Internationale ontwikkelingen	14
3.2.2	Nationale ontwikkelingen in veeteelt en landbouw tussen 1880 en 1985	15
3.2.3	Nationale ontwikkelingen in de politiek.....	17
4	DE LEVENS VAN PAKE PIETER EN BEPPE HILTJE	19
4.1	Pieter Tammes Oosterhof: ‘Van de stal naar de vergadertafel...’	19
4.2	Hiltje Oosterhof-Lindeboom: ‘Stille wateren...’	34
5	HERINNERINGEN AAN HET BOERENLEVEN	42
6	GELOOF IN DE FRIESE Wouden.	51
6.1	Het Fries-Saksische veelgodendom en de Roomse santenkraam.....	51
6.2	De breuk met Rome: het protestantisme en de radicale doperse reformatie.	53
6.3	De Lindeboomen en Oosterhoffen: doopsgezind en gereformeerd/hervormd..	54
6.4	De bevoorrechte gereformeerde kerk.....	54
6.5	Aldegea en Eastermar/Heechsân.	55
6.6	De doopsgezinde gemeente.....	56
6.7	Damwâld, Feanwâlden en It Wytfean/Rottefalle.....	58
7	BUURTSCHAP IT WYTFEAN.....	61
7.1	De burenen	62
7.1.1	Het verhaal van Anneke Mulder-Oosterhof.	62
7.1.2	Het verhaal van Jacob de Jong.	66
7.1.3	Het verhaal van Oebele Wagenaar	69
7.2	De ontsluiting van It Wytfean.	70
7.3	It Robyntsjenêst.....	73
8	DE SCHOOL OP IT WYTFEAN.....	75
9	DE TWEEDE WERELDOORLOG OP IT WYTFEAN.....	82

9.1	Evacués op It Wytfean.....	82
9.2	Neergestort vliegtuig.....	83
9.3	Het oorlogsverleden van Pieter Tammes Oosterhof.....	84
10	DE KINDEREN VAN PIETER EN HILTJE.....	93
10.1	Het verhaal van Tamme.....	93
10.2	Het verhaal van Rinske.....	106
10.3	Het verhaal van Gjalt.....	127
10.4	Het verhaal van Ate.....	133
10.5	Het verhaal van Atze.....	140
10.6	Het verhaal van Kees (Kornelis).....	159
11	HET GESLACHT LINDEBOOM – VAN TURFHANDELAAR TOT BOERENFAMILIE.....	162
12	TWEE BOERDERIJEN VERHAAL.....	167
13	DANKWOORD.....	168
14	VERKLARENDE WOORDEN.....	170
15	VERANTWOORDING-BRONVERMELDING	171
16	Bijlage 1: Fragment-genealogie Oosterhof.....	173
17	Bijlage 2: Fragment-genealogie Lindeboom.....	178
18	Noten.....	182

1 INLEIDING

Van schrijver Arnold Grunberg is het citaat ‘... en wie zijn verleden niet kent, is niet zozeer gedoemd het te herbeleven, als wel dat hij gedoemd is niet te weten wie hij is’. Dat wilden wij voorkomen en hebben daarom het besluit genomen de geschiedenis van de familie Oosterhof op schrift te zetten en te bundelen in een boek. Door het huwelijk van Pieter Tammes Oosterhof met Hiltje Lindeboom is er ook een vertakking met die familie. In de periode 2023 - 2025 waren we zo nu en dan terug op It Wytfean, de plek waar zoveel geschiedenis geschreven is. Daar liggen onze wortels, onze geboortegrond of in de Friese vertaling, ús bertegrûn. We waren het ook al snel eens over de titel voor ons boek: Op ‘Werom nei It Wytfean’ viel onze keuze. ‘Terug naar Het Witveen’, de buurtschap omsloten door de dorpen Eastermar en De Rottefalle, al eeuwenlang verbonden met name de familie Oosterhof. De Oosterhof-stamboom in de bijlage geeft heel veel informatie. In dit boek veel verhalen, verhalen uit onszelf, verhalen van onszelf, verhalen over onszelf en de familie. Opgetekend en bewaard voor het nageslacht.

Uit recente wetenschappelijke studies wordt steeds duidelijker dat gezin en familie, je afkomst, van grote invloed zijn op de weg die je kiest in het (je) leven. Sommigen kiezen voor stabiliteit en veiligheid van eigen en vertrouwde omgeving. Anderen kiezen voor onzekerheid en de wijde wereld. Er bestaat hierin geen goed of fout. Ieder kiest zijn eigen weg maar vaak wel met (delen van) hetzelfde genenpakket. Met je van thuis opgedane levenslessen, in de vorm van gewoontes, tradities, waarden en normen. Je komt als vanzelf in aanraking met de (soms harde) buitenwereld om het aangereikte te toetsen aan je latere leven via beroep, vrienden, vriendinnen en hobby’s. De weg van de geslachten Oosterhof en Lindeboom proberen we in beeld te brengen met als uitgangs- en middelpunt het leven van pake Pieter Tammes Oosterhof en beppe Hiltje Oosterhof-Lindeboom. En vervolgens via de levensloop van hun kinderen, hun kleinkinderen en achterkleinkinderen. Na een lange en intensieve periode van voorbereiding kunnen we vaststellen:

Het ‘pake Pieter en beppe Hiltje boek’ is er (eindelijk)!

Wij zijn erg blij en tevreden omdat hiermee een lang gekoesterde wens in vervulling is gegaan. De basis voor dit boek ligt in het jaar 2019, op 3 mei van dat jaar is ús mem, Ynje Oosterhof-Bijma, overleden. Ruim voor haar opname in Berchhiem is mem in Eastermar verhuisd van de E.M. Beimastraat 24 naar haar nieuwe (t)huis in appartementencomplex ‘De Nije Hoarnst’. Bij deze verhuizing moesten we al een fikse schifting doen van alle spulletjes die heit en mem door de jaren heen hadden verzameld. Voor ons als kinderen een ‘sentimental journey’, een emotionele achtbaan. Omdat er niet alleen tastbare zaken tevoorschijn kwamen maar ook veel herinneringen. Herinneringen die we ons niet meer bewust waren maar plotseling weer tot leven kwamen. Een herkenbaar proces voor een ieder die met hetzelfde werd of wordt geconfronteerd.

Toen mem duidelijke geheugenproblemen kreeg hebben we initiatieven genomen om haar de juiste zorg te geven die zij nodig had gelet op haar dementie. Zij verdween steeds meer in haar eigen wereld en was voor ons niet meer te bereiken. Alleen herinneringen uit haar

vroege jeugd in de vorm van muziek, een kleur of een geur gaven nog verbinding. Toen ook ontstond een eerste idee voor het maken van een (foto-)boek. Jammer genoeg te laat, want mem raakte als kennisbron buiten beeld. Zij kon steeds minder woorden vinden om ons bij te praten en te vertellen van vroeger. Haar geheugen was niet meer in staat om mensen of situaties op foto's te herkennen.

Bij het opruimen van haar kamer in Berchhiem in Burgum kwamen we de vele fotoboeken weer tegen. En iedere foto vertelt een eigen verhaal, vaak immers is een foto de geboorte van een nieuwe herinnering. Fotoalbums geven dikwijls reactie in de vorm van 'Goh, weet je nog van toen?' We werden ons bewust dat wij, als kinderen, als volgende generatie, hèt doorgeefluik van de familie verhalen waren geworden. Maar door drukte kwam het er maar niet van. Het voornemen had enige 'suddertijd' nodig voordat het daadwerkelijk in actie werd omgezet. Maar toen we één keer waren begonnen, was er geen houden meer aan. We wisten ons direct vanaf de start bij het verzamelen, schrijven en samenstellen van het boek omringd door 'hulptroepen' van verschillende kanten. Hulp in de vorm van gesprekken met Romkje van Bruggen-Oosterhof en Fokje Haak-Oosterhof. Tijdens de eerste gesprekken waren hun beider partners Binne en Luutsen ook nog aanwezig. In 2024 zijn beiden helaas overleden. Allebei hebben nog kunnen genieten van het ophalen van waardevolle herinneringen. Zij leven nog voort in het tot stand komen van dit boek.

We hebben intensieve gesprekken gevoerd met Grietje Pol-Visser en haar echtgenoot Jan Pol, Pieter (Ates) Oosterhof en Geeske Brouwer-Oosterhof en met Pieter (Gjalts) Oosterhof. We kijken met bijzonder veel genoegen terug op deze gesprekken die, zonder uitzondering, werden gekenmerkt door een grote gastvrijheid en openheid. Ieder gesprek was een waardevolle bijdrage aan het ontstaansproces en de inhoud van dit boek. We willen speciaal Piet Visser noemen, zoon van Johannes Visser en Rinske Visser-Oosterhof, emeritushoogleraar geschiedenis van het Doperdom en aanverwante stromingen van de Vrije Universiteit van Amsterdam. Aanvankelijk begonnen als 'lijstduwer' en mentale ondersteuner ontpopte hij zich, werkende weg, als medeauteur van het boek. Het bloed kruipt waar het niet kan gaan, hij kon moeilijk op zijn handen blijven zitten. Grotere delen van dit boek zijn van zijn hand en dat zien we als een verdienstelijke bijdrage, gekenmerkt door leesbaarheid, humor, duidelijkheid en bovenal informatief. Piet, tige tank.

Bij de eindredactie kwamen we dilemma's tegen waarbij we keuzes moesten maken tussen verschillende benaderingen of opvattingen. Er moet dan een soort van Salomonsoordeel worden geveld, welke bijdrage vindt zijn weg in het boek? Dit boek is hierop geen uitzondering. Na de plezierige samenwerking met amateur genealoog Martinus Jongsma bij het tot stand komen van het Bijma boek, hebben we hem weer benaderd voor een bijdrage aan dit boek. Met als resultaat populaire en kleurrijke stambomen van de families Oosterhof en Lindeboom. Een mooie bijdrage en overzichtelijk. Echter vanaf de start botste zijn algemene benadering met de specifieke en met name wetenschappelijke werkwijze van Piet Visser. Beide zienswijzen zien we als een waardevolle bijdrage aan dit boek. We hebben, na ampele overweging, dan ook de keuze gemaakt om geen keuze te maken, beiden zijn opgenomen in dit boek. De bijdrage van Martinus Jongsma is afgedrukt

en de uitgebreide versie van Piet Visser vindt u, als addendum, achterin dit boek. Voor elk wat wils en aan u de keuze.

Verder hebben we gesprekken gevoerd met Anneke Mulder-Oosterhof, dochter van Bareld Oosterhof en zijn vrouw Sjoukje Oosterhof-Kooistra. Bareld moest oom zeggen tegen pake Pieter én zij waren de burens. Een overvloed aan informatie kregen we ook van Jacob de Jong, zoon van Errit de Jong en Geertje de Jong-Jaarsma, de historicus van It Wytfean. Het was niet eenvoudig een selectie uit zijn materiaal te maken, kiezen is immers verliezen. Al hun bijdragen zijn terug te vinden in de verschillende hoofdstukken van dit boek.

We zijn ons vanaf het begin bewust geweest dat het gebruik van Friese namen en begrippen tot onleesbaarheid zou kunnen leiden bij lezers die de Friese taal niet bij machte zijn. We hebben daarom zoveel mogelijk gekozen voor de Nederlandse versie. Maar soms verhoogt het de authenticiteit van een verhaal om toch Friese begrippen te gebruiken. Achterin het boek is daarom een verklarende woordenlijst opgenomen, waarbij we niet de pretentie hebben dat alle Friese woorden in deze lijst zijn opgenomen.

We hebben zelf veel opgestoken van alle speur- en schrijfwerk, in die zin was het ook geen opgave om bezig te zijn met het boek. Het heeft ons beiden, in meerdere opzichten, veel gebracht. Zoals bijvoorbeeld de verdieping in de familiegeschiedenis, de lief-en-leed verhalen, de historische- en sociale context en het weer aanhalen van de banden met de naaste familie. Maar zeker ook de persoonlijke reflectie en bezinning, verwijzend naar de uitspraak van Grunberg. Wat dan uitloopt op de vraag: ‘Wat zou ik gedaan hebben in die situatie?’ In de verschillende verhalen zult u deze vraag vast en zeker tegenkomen. Voor ons soms een confrontatie, soms ook een waardevolle (her-)ontdekking. En misschien ook voor de lezer! Op 17 april 2026 zal het proces worden afgerond op een familie Oosterhofdag waarbij dit boek het levenslicht zal zien. Niet toevallig gekozen, het is de 140^e geboortedag van beppe Hiltje Oosterhof-Lindeboom. Als locatie is, ook niet toevallig, gekozen voor paviljoen De Leijen bij De Rottefalle, op steenworpafstand van buurtschap It Wytfean.

De familiale cirkel is daarmee rond.

April 2026

Kees (Atzes) Oosterhof

Pieter (Atzes) Oosterhof

2 TEVREDENHEID

Dit boek wordt opgedragen aan de verschillende generaties Oosterhof.

Ondanks de nodige tegenslagen en verdriet, overheerst een gevoel van tevredenheid. Dit wordt mooi verwoord in een gedicht van Rinske Visser-Oosterhof, dochter van Pieter Tammes Oosterhof en Hiltje Lindeboom. Geschreven in 1967 maar, in onze ogen, nog steeds actueel. Als wij dit gevoel van tevredenheid door kunnen geven aan volgende generaties dan is haar bijdrage niet voor niets geweest.

Tofredenheit

*Tofreden to wêzen mei hwat min hat
Dat is yn it libben in greate skat.
Dêr farre wy sels wol it bêste by
En ek ús omjouwing dielt dêryn mei
Yn ús wrâld fan no is't net gau nei't sin
Foar de nyn gean is net foar elts gewin.
Faek sjogge wy dan hoe oaren 't better ha!
Al is't net iens wier en liket it sa.
Oan greate dingen is faeks gjin ein yn sicht
De minske skept fierder dat is syn plicht
Mar al hwat wy krije, foarspoed as lot,
Tofredenheid is in jefte fan God.*

Jistrum 1967

Tevredenheid

*Tevreden zijn met wat men heeft
Dat is een grote schat in het leven.
Daar varen we zelf het beste bij
En onze omgeving deelt daar ook in mee
In onze huidige wereld is het vaak niet goed genoeg
De wind in de rug hebben is niet voor iedereen positief
Vaak kijk je hoe anderen het beter lijken te hebben!
Ook al is dat niet eens waar en lijkt het maar zo.
Grote dingen werpen vaak hun schaduw vooruit
De mens blijft scheppen, dat is zijn plicht
Maar alles wat we ontvangen, voorspoed of lot,
Tevredenheid is een geschenk van God.*

Vertaling: Kees (Atzes) Oosterhof

3 ONTWIKKELINGEN TUSSEN 1880 EN 1985

3.1 Inleiding

Om de verhalen en persoonlijke situaties van de families Oosterhof en Lindeboom beter te kunnen plaatsen geven we hier een (beknopt) inzicht van de voornaamste ontwikkelingen die internationaal én nationaal plaatsvonden. De twee ontwikkelingen die nationaal van invloed zijn geweest, dus ook op de families Oosterhof-Lindeboom, zijn ongetwijfeld de ontwikkelingen in de landbouw én die in de landelijke politiek. Om deze twee punten goed te kunnen duiden hebben we het tijdvak gekozen van het geboortjaar van Pieter Tammes Oosterhof nl. 1880 en het sterfjaar van Hiltje Oosterhof-Lindeboom, 1985. Een tijdspanne van ruim 100 jaar.

3.2 Wat gebeurde er internationaal en nationaal tussen 1880 en 1985?

3.2.1 Internationale ontwikkelingen

De twee belangrijkste ontwikkelingen gedurende die jaren zijn zonder meer de beide wereldoorlogen. De Eerste Wereldoorlog duurde van 1914 tot 1918. Nederland bleef neutraal, maar er werden veel jonge mannen opgeroepen om de grenzen, in met name Limburg en Noord-Brabant, te verdedigen. De kortste weg naar het niet-neutrale België ging voor de Duitse legers immers over Nederlands grondgebied. De mobilisatie gaf veel nationale spanningen. België werd wel bezet door de Duitse troepen waardoor honderdduizenden inwoners uit België vluchten naar Nederland. Deze vluchtelingen werden vooral opgevangen in Zuid- en Midden Nederland. Zo hadden Amersfoort, Harderwijk en Nunspeet grote opvangkampen. Uiteindelijk zochten 1,2 miljoen Belgen een goed heenkomen in Nederland. Ze werden ondergebracht onder soms erbarmelijke omstandigheden, terwijl veel Nederlanders een centje bijverdienden door huizen tegen woekerprijzen te verhuren aan vluchtelingen. Het Belgenmonument in Amersfoort herinnert nog aan die tijd. Het monument is gebouwd door Belgische militairen in de periode dat ze daar geïnterneerd waren.

Belgenmonument Amersfoort. (eigen foto)

Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd Nederland wel bezet door het Duitse leger. Op 14 mei 1940 gaf de Nederlandse regering zich over en werd ons land een Duitse vazalstaat. Nog voor het Nederlandse leger zich overgeeft stappen alle ministers op een torpedoboot richting Engeland. Op de valreep overhandigen ze de sleutels van het land aan de hoogste ambtenaren van de tien departementen met de boodschap 'Pas goed op het land en als het te gortig wordt moet je aftreden'. Voorwaar een mooi staaltje leiderschap en voorbeeldfunctie...nee dus.

Het boek 'De tien van Den Haag' van Stephan Steinmetz beschrijft uitgebreid deze (donkere) periode in de Nederlandse geschiedenis. Er komen grote verhuizingen op gang. Soms om het vege lijf te redden en soms om te ontsnappen aan de hongerdood. Vooral in de laatste oorlogswinter gingen veel mensen op pad om voedsel te vergaren. Ook het Friese platteland werd niet ontzien, tot zelfs op It Wytfean kreeg men hiermee rechtstreeks te maken. Vanaf september 1944 melden zich grote groepen evacués uit de omgeving van Arnhem en Nijmegen.

De 'Jan Plezier' van Harm Tjeerdsma waarmee evacués werden vervoerd naar It Wytfean. Collectie: Bosma Nieuw Vennep.

In het hoofdstuk 9 'De Tweede Wereldoorlog op It Wytfean' staat deze periode onder de kop 'Evacués op It Wytfean' uitgebreid beschreven. De families Oosterhof-Lindeboom werden toen nauw betrokken bij de Duitse overheersing en de gevolgen onder andere voor de Joodse Nederlanders.

3.2.2 Nationale ontwikkelingen in veeteelt en landbouw tussen 1880 en 1985

Rond 1880 was het Nederlandse platteland nog weinig technisch ontwikkeld en grotendeels op traditionele leest geschoeid. Boeren werkten met paarden voor kar en ploeg (1 PK), koeien werden met de hand gemolken en er werd gebruik gemaakt van eenvoudige werktuigen. Het leven was zwaar, het werk gebeurde met de hand of met dierkracht en de opbrengst was sterk weersafhankelijk. Een nat of juist droog jaargetijde kon het verschil maken hoe groot de oogst was. Werd het hooi droog binnengehaald, kon met paard en wagen over het natte (bouw-)land? Boeren gebruikten stalmest om hun land vruchtbaar te houden en verbouwden gewassen vooral voor eigen gebruik of voor de lokale (ruil-)markt. De kennis over landbouw werd vooral van vader op zoon doorgegeven en was niet

gebaseerd op wetenschappelijke kennis maar meer op tradities en gewoontes. Weersvoorspellingen voor de lange termijn waren er nog niet. De boer keek 's ochtends 'in het weer' of keek naar de gedragingen van vogels of dieren. Daaraan ontleende de boer de wijsheid of er geoogst kon worden of uitstel nodig was. Het gevaar van bijvoorbeeld hooibroei zat iedere boer diep in de genen. In hoofdstuk 5 'Herinneringen aan het boerenleven' komen we hier uitgebreid op terug.

Aan het eind van de 19e eeuw begon er langzaam iets te veranderen. Dankzij nieuwe landbouwscholen, voorlichtingsdiensten en coöperaties kregen boeren meer kennis en middelen. Ze gingen samenwerken in melkfabrieken, boerenleenbanken en afzetorganisaties. Ook kwamen er nieuwe technieken beschikbaar, zoals kunstmest en veredelde zaden. De opbrengsten van gras en gewas groeiden hierdoor spectaculair. Toch bleef het boerenleven voorlopig nog zwaar en kleinschalig, veel boeren hadden nog een gemengd bedrijf.

Veel handwerk, zoals het melken van de koeien.

Na de Eerste Wereldoorlog kwamen de eerste machines op het land met name in de vorm van tractoren. Maar alleen de rijkste boeren konden zich die veroorloven. Tijdens de crisisjaren van de jaren dertig kregen veel boeren het moeilijk: de prijzen voor landbouwproducten daalden, terwijl de kosten stegen. Veel gezinnen leefden op of onder het bestaansminimum.

Na de Tweede Wereldoorlog kwam de landbouw in een stroomversnelling.

Nederland moest worden heropgebouwd, en de regering besloot dat de landbouw modern en efficiënt moest worden. Boeren kregen steun om hun bedrijven te vernieuwen. Tractoren vervingen steeds meer de paarden, melkmachines namen het werk over in de stal, en nieuwe technieken uit de wetenschap maakten de productie hoger dan ooit. Het gebruik van kunstmest en bestrijdingsmiddelen nam snel toe. In de jaren zestig en zeventig veranderde het platteland opnieuw. De agrarische revolutie, onder regie van minister Mansholt, verspreidde zich als een olievlek vanuit het Nederlandse platteland over de wereld. Kleine boerenbedrijven konden de modernisering vaak niet bijbenen en verdwenen. Bedrijven die overbleven groeiden in omvang en gingen zich specialiseren: melkveehouderijen, akkerbouwbedrijven of varkenshouderijen. De productie werd gericht op export, en Nederland groeide uit tot een van de belangrijkste landbouwexporteurs ter wereld. Maar er kwamen ook keerzijden. Door de intensieve landbouw ontstonden milieuproblemen, zoals mestoverschotten en vervuiling van grond en water. Bovendien verdwenen veel arbeidsplaatsen op het platteland, omdat machines het werk overnamen. Steeds meer mensen verlieten de boerderij en trokken naar de stad om hun geluk te zoeken of aan de werkeloosheid te ontsnappen.

Zo veranderde Nederland tussen 1880 en 1985 van een land vol kleine, traditionele en familiale boerderijen in een land met moderne, efficiënte en exportgerichte landbouwbedrijven. Een eeuw van hard werken, innovatie en verandering had het boerenleven voorgoed getransformeerd. Met deze ontwikkelingen heeft het boerenleven zich veranderd in een efficiënte bedrijfstak, de romantiek van vroegere tijden is onmiskenbaar verdwenen.

3.2.3 Nationale ontwikkelingen in de politiek

Tussen 1880 en 1985 veranderde Nederland van een land waar alleen rijke mannen mochten stemmen in een moderne democratie waarin iedereen kon en mocht meedoen. Eerst hadden alleen de liberalen de macht. Maar rond 1880 kwamen nieuwe partijen op voor verschillende groepen: protestanten, katholieken en arbeiders. Zo ontstond de verzuiling: iedereen hoorde bij zijn eigen 'zuil' met eigen scholen, kranten, omroepen en politieke partijen. Aan de 'zuil' herkende men de afkomst. Rond 1900 wilden steeds meer mensen meer rechten. In 1917 kwam de Pacificatie tot stand: christelijke scholen kregen evenveel geld als openbare scholen. Iedere manlijke Nederlander kreeg het recht om zijn politieke stem te laten horen. In 1919 kregen ook vrouwenkiesrecht en waren daarmee een belangrijke bron van invloed. Nederland ontwikkelde zich op deze manier tot een echte democratie. De gelijkheid van de beide seksen komt hortend en stotend op gang. De politieke partij Vrijzinnig Democratische Bond (VDB) speelde hierin een sleutelrol.

Vrouwen gingen de straat op voor vrouwenkiesrecht

In de jaren dertig van de vorige eeuw was er een grote wereldwijde economische crisis. Veel mensen raakten werkloos, maar de regering van Colijn deed weinig om dat te veranderen. Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd Nederland bezet door Nazi-Duitsland en werden de politieke partijen verboden, waaronder de VDB.

Na de oorlog moest het land worden heropgebouwd. Onder premier Willem Drees kwam langzaam de verzorgingsstaat tot stand, liefkozend werd hij 'vadertje Drees' genoemd. Mensen kregen steun bij ouderdom, ziekte of werkloosheid. Het leven verbeterde langzaam, de levensstandaard steeg langzaam, de zogenaamde koopkracht steeg waardoor mensen meer geld overhielden om te besteden. Dat geld werd met name gebruikt om de huishouding te moderniseren, bijvoorbeeld door wasmachines en stofzuigers te kopen. In sommige gezinnen kon men het zich zelfs veroorloven een auto te kopen. Maar de verzuiling bleef voorlopig bestaan, een herkenbare ordening in de maatschappij.

In de jaren zestig en zeventig veranderde de samenleving snel. De onkerkelijkheid nam snel toe, de jongeren kwamen in opstand en kwamen onder de naam 'Provo's' bij elkaar met de slogan 'beter langharig dan kortzichtig'. Er werden nieuwe politieke partijen opgericht zoals D'66 die de traditionele politiek wilden vernieuwen. De verzuiling verdween langzaam maar zeker. Nederland ontwikkelde zich naar een opener en modernere samenleving waarin gelijkheid voor iedereen het (liberale) uitgangspunt vormde. Zo groeide Nederland in honderd jaar tijd uit van een land van standen en zuilen tot een vrije democratie waar iedereen meetelt.

Pieter Tammes Oosterhof was actief in de gemeentelijke politiek onder andere als raadslid van de gemeente Tietjerksteradeel. Meer informatie en verhalen zijn te vinden in hoofdstuk 4.1: Pieter Tammes Oosterhof: 'Van de stal naar de vergadertafel'.

Stembiljet voor de stemming ter verkiezing van de leden van den Gemeenteraad van Tietjerksteradeel, op 21 Juni 1939.
LIJSTEN VAN CANDIDATEN, gerangschikt in de volgorde der nummers, door het lot aangewezen.

1	2	3	4	5	6
☐ van der Heide, D. Bergum.	☐ van der Veen, Geert K. Hardegarijp.	☐ Steensma, IJ. Bergum.	☐ Wassing, H. Noordbergum.	☐ de Vries, G. J. Oenkerk.	☐ Wiersma, M. Garijp.
☐ Hanasma, H. Noordbergum.	☐ Oosterhof, Pieter T. Oostermeer.	☐ Herder, K. O. Garijp.	☐ Dijkstra, B. Oenkerk.	☐ Boersma, R. I. Bergum.	☐ Frjiling, G. W. Giekerk.
☐ Epema, J. Bergum.	☐ Pieter L. Bergum.	☐ Veen, van der, G. P. Giekerk.	☐ Hooijenga, B. T. Garijp.	☐ Kuypers, G. A. Giekerk.	☐ Venema, W. IJ. Bergum.
☐ Hooijenga, J. T. Garijp.	☐ Carst, A. Garijp.	☐ Veenlinga, Arjen. Suawoude.	☐ Visser, R. Noordbergum.	☐ Kiers, T. Eernewoude.	☐ Sikkema, A. Noordbergum.
☐ Hoekstra, J. Sij. Eestrum.	☐ van der Valde, Hendrik. Bergum.	☐ Meulen van der, J. J. Garijp.	☐ de Ruiter, J. Giekerk.	☐ de Vries, geh. van der Staal, G. Giekerk.	☐ Brouwer, O. A. Oostermeer.
☐ Veenstra, R. K. Bergum.	☐ Ann, Hedman. Eestrum.	☐ Talstra, L. Oostermeer.	☐ Venema, J. Giekerk.	☐ Koolstra, F. Tietjerk.	☐ de Groot, J. Suameer.
☐ Boersma, W. Bergum.	☐ Faber, Sietse B. Oenkerk.	☐ Hoekstra, K. B. Bergum.	☐ Brouwer, S. Giekerk.	☐ Meijer, J. Tietjerk.	☐ Lambarts, L. P. Eestrum.
☐ Mulder, J. Hardegarijp.	☐ van der Weg, Klaas. Oostermeer.	☐ Bouma, G. Giekerk.	☐ Hooijenga, B. B. Garijp.	☐ van der Meulen, J. B. Noordbergum.	☐ Visser, K. J. Suawoude.
☐ Bergsma, Joh. F. Suawoude.	☐ Odlinga, Anne J. Tietjerk.	☐ Sikkema, Gerrit. Noordbergum.		☐ Kloostra, A. Rijperkerk.	☐ Meindertsm, M. K. Tietjerk.
☐ Bosch, J. Bergum.	☐ Kooistra, Harmen S. Eernewoude.	☐ Wester, Gerrit H. Eernewoude.		☐ van der Bosch, W. Eestrum.	☐ de Vries, S. Eestrum.
		☐ Kuipers, H. Garijp.		☐ Posthuma, H. Hardegarijp.	☐ van der Wal, Suameer.
				☐ van der Meulen, W. Eestrum.	

Het stembiljet van 21 juni 1939. (Foto: Archief Gemeente Tietjerksteradeel)

4 DE LEVENS VAN PAKE PIETER EN BEPPE HILTJE

4.1 Pieter Tammes Oosterhof: ‘Van de stal naar de vergadertafel...’

Inleiding

Om een beter inzicht te krijgen in de Oosterhof-familieverbanden is het aan te bevelen de uitgebreide genealogie in bijlage 1 te raadplegen.

(Voor het samenstellen van dit hoofdstuk hebben we gebruikt gemaakt van een uitgebreide bijdrage van Piet Visser. Omwille van de omvang en de leesbaarheid hebben we deze bijdrage in samenvatting opgenomen.)

Pieter Tammes Oosterhof staat in velerlei opzichten ‘op de schouders van zijn voorouders’. Al die voorouders, natuurlijk van het mannelijk geslacht, zijn niet alleen boer. Ze bemoeien zich ook nadrukkelijk met de (Doopsgezinde) kerk en maken zich verdienstelijk in de maatschappij. Vergaderen zat het Oosterhof-volk van It Wytfean in het doperse DNA. Immers, had niet elke christen de opdracht om zich te bekommeren om het welzijn van de ander én om bij te dragen aan de gemeenschap? Op enghartig eigenbelang en de ‘eigen-volk-eerst’ gedachte werd neergekeken. Zeker voor ethisch geïmpregneerde doopsgezinden was geloven geen vrome bijbelpraat, maar een werkwoord: weldoen én daadkracht betonen jegens naaste en gemeenschap.

Een mooi voorbeeld hiervan is Pieter Ates Oosterhof (1846 – 1906), de oom van pake Pieter, die op de naastgelegen boerderij woonde. Toen hij in de nazomer van 1903 aan een arbeider voor zo’n vijftig gulden een stuk ‘miedlân’ (laag gelegen polderland) verhuurde, overstroomde het land. De man had toen net zijn nieuwe eigendom met de zeis gemaaid. Boer Pieter Ates liet toen, uit mededogen, het verzoopen gras per praam ophalen om in te kuilen. ‘En schonk niet alleen de huur, maar betaalde ook het maailoen uit’, zo berichtte het Nieuwsblad van Friesland op 19 september.

Kortom, Oosterhof-boeren hadden meer talenten in huis dan enkel ‘fûleinich skiteboetsjen, dongjen, jarjen en prûmkjen’ (Vertaling: driftig koeienvlaaien op het weiland uitspreiden, mest en gier uitrijden en pruimtabak kauwen). Overigens was pake Pieter zijn favoriete pruimtabak de *Drachtster Kei*. Regelmatig werd een nieuwe pluk tabak achter de kiezen geschoven. Met veel precisie werd tijdens het pruimen de donkerbruine fluim in de gereedstaande kwispedoor gespuugd. Dat was niet alleen om vlekken in de vloerbedekking te voorkomen maar ook om publiekelijk spugen te voorkomen. Het woord kwispedoor is afgeleid van het Portugese ‘cuspidor’ wat ‘spuger’ betekent. Er zijn prachtige exemplaren bekend in Delfts aardewerk maar vaak werd ook een leeg conservenblikje gebruikt. Door de jaren heen verkleurden de tanden en kiezen mee, een donkerbruine aanslag was het gevolg.

Er zaten kiene koppen op die wat lompe Oosterhof-lichamen: ze konden rekenen, schrijven en redeneren als de besten. De wellicht wat herenboerachtige bestuurdersklussen van pake Pieter kwamen niet zo maar uit de lucht vallen. Ze maakten deel uit van een familiecultuur, dat blijkt wanneer we de cirkel wat ruimer trekken.

De vader van de eerder bovengenoemde Pieter Ates was

Ate Tammes (1812 – 1888). Hij was al diverse keren verkozen tot kerkenraadslid van de Doopsgezinde Gemeente De Rottefalle en It Wytfean. Daarnaast fungeerde hij bij tijd en wijle ook als gecommiteerde van de Witveenster Dwarsvaart. Daartoe moest hij toezien op het jaarlijkse onderhoud van de vaart, waaronder het snoeien van walbegroeiing, het 'hekkelen', opschonen van de vaart in de herfst. Daarnaast het controleren van de loopplanken en de beschoeiing, 'barten en stalten', en het op orde houden van de opslag. Ate's jongere zoon, Pieter Ates had absoluut een 'aardje naar zijn vaartje.' Behalve een actief bestuurder was hij ook een ambitieuze en 'tûke', een slimme en getalenteerde boer. Zo ontpopte hij zich met enige regelmaat als winnaar van lokale keuringen van koeien, veulens en dekstieren.

Garijp, 18 Aug. Aan de alhier gehouden veulenkeuring, afstammende van de bij den kastelein Kielstra gestationneerden hengst „Einar”, werden slechts 18 stuks aangeboden. Voor het meerendeel waren dit schoone exemplaren. De eerste prijs werd toegekend aan P. A. Oosterhof te Witveen onder Oostermeer, de tweede prijs aan gebroeders Veenstra onder Oostermeer, de derde prijs aan O. Gorter, de vierde prijs aan P. J. Bosma, beiden te Garijp, eigenaars der respectieve veulens.

Leeuwarder Courant 24 april 1902

UIT DEN OMTREK. — Te Opeinde en Nijega zijn thans meer zieken dan in den regel het geval is. Vele patiënten lijden aan longontsteking. Men wil, dat deze ziekte zich na zachte winters 't meest openbaren. Een beste, zwartbonte koe van A. P. Oosterhof te Witveen, waarvan de dracht vooraf onvoorzien was verkocht, wierp 2 roodbonte stierkalveren, ofschoon ook de vader zwartbont is.

Soms ook met een opmerkelijk resultaat.